

ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ντοναουόουσιγκεν 1954

*Ασφαλώς δεν ήταν εύκολη υπόθεση η προσπάθεια να ξαναζωοντανέψουν, σύμφωνα πάντα προς το άρχικό τους πνεύμα—την εμφάνιση δηλαδή της σύγχρονης μουσικής—τις γιορτές του Ντοναουόουσιγκεν, ύστερα από μια είκοσαόχρονη περίπου διακοπή. Αντίθετα μάλιστα το χερίγραμμα θά παρουσίασε σημαντικώτατες δυσχέρειες—σε μιάν εποχή όπως η δική μας, που έμπορικοποίησε κάτω, και τη μουσική της κίνηση—τόσο από την έπιγνώσει τών ύποχρεώσεων, που δημιουργεί μια βαρειά κληρονομία, σάν τις άξιοσημείωτες εκείνες πρώτες έργων, τά όποια έβιναν καινούριες τότε συγκινήσεις και έκαμαν γνωστούς τούς μόλις εμφανιζόμενους τήν εποχή εκείνη νεαρούς άγνωστους σχεδόν άκόμη συνθέτες τους, όπως ήσαν ο Paul Hindemith, ο Alois Haba, ο Alban Berg, ο Ernst Krenek, ο Anton von Webern κ. έ. σοο, και, τωας άκόμη περισσότερο από τήν εϋθύνη της άναζωογονήσεως και της συνεχίσεως ενός 'Ιδεώδους, άποκλειστικά άφοσιωμένου στήν έξυπνότητα της Τέχνης, που ένέπνευε τις άληθινότες αυτές «πρώτες». Όλα φυσικά στήν περίπτωση αυτή θά έξαρωτόντο από τήν έκλογή της προσωπικότητας, που θά έπαμίζετο το έργο της άναδιοργανώσεως. Και άληθινά από τήν άποσι αυτή, άρίζει να συχαρή κανείς τη διεϋθύνουσα έπιτροπή του «Συλλόγου τών φίλων της Μουσικής» του Ντοναουόουσιγκεν, όπως και τόν άνεκτίμητο Μαικήνα του, Πρόχγουκα Μάξ του Φόρστεμπεργου, που έξ άρχής τήν έμπιστεύθηκαν στά χέρια του Διευθυντή του Γερμανικού Νοτιοβιτικου Ραδιοφωνικού σταθμού, Heinrich Srobel, τού όποιου η βαβούτλη γνώσις της σύγχρονης μουσικής ηί άκλόνητη πίστις στήν πανανθρωπιωτική άποστολή της Τέχνης τών ήχων, παρέχων τις βεβαίωτες και άσφαλέστερες έγυθησεις, για τήν σύμφωνά προς τό πνεύμα τών 'Ιδρυτών τους, πραγματική άναγέννηση τών μουσικών έσρωτών τού Ντοναουόουσιγκεν. *Ότι άλλως τε δεν άπατήθηκαν στήν έκλογή τους, άπέδειξαν περίτρανα τά άποτελέσματα τών μέχρι σήμερα τριών μουσικών έσρωτών, 1951, 1952, 1953 που μέ τις περιφημες «πρώτες» τών προγραμμάτων τους, διαλεγμένες από τά πράγματα άντισπροσωπικώτερα έργα της σύγχρονης μουσικής, άνακατέλαβαν τήν άρχική τους θέσι ως οδηγών στό έβδος αυτό τών έσρωτών, και έξακολουθούν να διατηρούν, άπόλυτως δικαιωματακά, τό τιμητικό προβάδιομα.

Τό έφετεινό πρόγραμμα τού τέταρτου φεστιβάλ που έλαβε χάραν τήν 16ην και 17ην 'Οκτωβρίου, περιλάμβανε δύο συμφωνικές, μέ πρώτες άπόλυτες, και μέ πρώτες τοπικές έκτελώσεις έργων, συγκεντρωμένων από όκτώ κράτη και έπί πλέον μιάν ματινέ μέ δοκιμές νέων ήχητικών μέσων και μιάν βραδιά, που παρουσίασε σάν ένν έβδος σχολίων στο «Ebony Concerto» του Stravinsky και στο «Concerto for Jazzband and Symphonie Orchestra» του Rolf Liebermann, τά δύο έργα, που παρουσιάσθηκαν προηγουμένως, και που ο συνθέτες τους ξανάρχονται στήν προσπάθεια έκμεταλλώσεως τών δυνατοτήτων της Jazz—μιάν γενική έπιθεώρηση όλων τών τεχνοτροπιών της Jazz από τις πρώτες-πρώτες άρχές της ως τις τελευταίες άπόπειρες του συνδυασμού της μέ τήν τεχνική του δωδεκάτονου συστήματος.

Αυτή τη φορά οι πρώτες και τών δύο συμφωνικών δεν παρουσίασαν μιάν ένιαία εικόνα έν τώ συνόλω τους. *Έξαιρέσει μερικών μόνον στιγμών, κανένα από τά παρουσιαζόμενα έργα δεν κατόρθωσε να έπιβληθεί πειστικά, μολονότι σε άρισμένα τους σημεία—δπως τονίζει άμόφωνα η κριτική—περιέχων άξιοσημείωτες λεπτομέρειες. Αυτό δσον άφορά τήν «Concertante Musik» για πνευστά του Bernd Scholz, τήν «Partita op. 12» του H. V. Engelmann και τό «Ι Κοντοέρτο για πιάνο» του Brehne, έργα που φανερόνουν βέβαια άναμφισβήτητα σεβαστές γνώσις και Ικανότητες τεχνικές δεν έχουν όμως κατά βάθος να μάς έκφράσουν τίποτα τό οσάιωδες. Αντίθετα μιάν μεγάλη έπιτυχία είχε τό «Andante sostenuto für Klavier, Blaeser und Schlagzeug» του Νίκου Σκαλκώτα. Μολονότι τό παίξιμο της σολίστας Μαρίας Μπέργκμαν, ύπερβολικά άχρωμο στόν τόνο δεν έβρινε να φανή άρκάτα τό Ιδιότυπο τού μέρους τού πιάνου η έντύπωση γενικάς ύπηρε έ δυνατή. Η Κριτική άμόφωνα εξαίρει πρό πάντων τήν άσυνήθιστα εϋαίσθητη άντίληψη του ήχου, που διακρίνεται στή λεπτότητα ρυθμική και πλουσιώτατα διαμερισμένη πολυφωνική ύφανση τού μέρους τών πνευστών και γενικά τό σύνολο και αύτο τό έργο διεπίστωσε πόσο άπόλυτα δικαιολογημένη ήταν η άπέραντη έκτίμησις του Schönberg για τό έξαιρετικό ταλέντο του Σκαλκώτα, που έπαυελημμένος, σε κάθε εόκαιρία, που παρουσιαζόταν, δεν παρέλειπε να έκφράζει και να τονίζει. *Ένδιαφέρουσες έπίσης σάν πρωτότυπη προσπάθεια συνδυασμού ανατολιτικής μουσικής και άρχαιετικωνών στοιχείων της δωδεκάφωνης τεχνικής έκρίθησαν οι «Blessings» (εϋχτήρια λόγια) για φωνή μεσοφώνου, φλάουτο, τσελέστα, όργανα, τέσσερα βιολιά και κρουστά τού Roman Hanbenslock-Ramati, που κατέγατε από τήν Παλαισίνην. Το έργο αυτό χωρίζεται σε τέσσερα μέρη, που τίτλοφορούνται Prelude, Incanation, Allelujah & Choral και έγινε από στοιχεία παρμένα από τά Ινδικά «Ragas» τά άραβικά «Maqams» και από Ιουδαϊκά και βυζαντικά έκκλησιαστικά όματα. *Άλλά και η έξαιρετικά καλαίσθητη και μέ λεπτότατο λυρισμό γραμμένη «Elegie für Violine und Kleines Orchester» του εις τήν Άγγλίαν έγκατεστημένου Ούγγρου 'συνθέτου Malyas Seiber, έγινε δεκτή μέ θερμότερες έκδηλώσεις έπικωμισίας. Το πρόγραμμα της πρώτης συμφωνικής εκκλησίας τήν γεμάτην ταμεταρμένη, κεφαλή εισαγωγή «Mediterraneenne, του Darius Milhaud και μέ τό έξοχο κοντοέρτο για βιολι του 'Ιταλου Mario Peragalto, για τό όποιον έχουμε γραφεί δταν έτιμήθηκε, τόσο δικαία, μέ τό πρώτο βραβείο τών περασμένο 'Απρίλιο, στις έφετεινές Μουσικές γιορτές της Ρώμης.

Μέ έξαιρετική άνυπομονήσσι οί ξένοι τού Ντοναουόουσιγκεν έπείρεμαν τη δεύτερη συμφωνική, που θά τους προσέφερε τις τελευταίες δημιουργίες του Στραβίνου και του Rolf Liebermann. Από τά έργα τού Στραβίνου που παρουσιάσθηκαν έκτός του «Ebony Concerto» για συγκρότημα Jazz, που άποτελούσε έννα περίεργο, Ιδιόρρυθμο, χριστότατο και έντέλως προνομικό τύπου συνδυασμό μουσικής Jazz και νεοκλασσισμού, τό Σεπτέμιο για πνευστά, πιάνο και τρία έγχορδα, έργου σημαντικώτατο, για τό όποιον έχομεν

έπισης μιλήσει έπ' ευκαιρία τού φεσιβάλ της Ρώμης με ζωρότερο ακόμη ένδιαφέρον άνεμένο η νεώτατη δημιουργία του μουσικής δωματίου «Dirge Canons and Songin memoriam Dylan Thomas» γιά τονόρο, τέσσερες τρομπέτες και κουαρτέτο έγχορδων. πού μόλις πούρ μερικόν μινών έτέλειωσε ο συνθέτης. Ό άπροσδόκητα πρόωρος θάνατος τού Άγγλου ποιητού Dylan Thomas, πού μαζί του τόν συνέθεσε μιά στενώτατη φίλια, και οι λίγοι εϋγενικοί τόν πόνου στίχου, πού αυτός λίγο πριν από τού θάνατό του έγραψε γιά τού θάνατο τού πατέρα του, έβωσαν στό συνθέτη την ώθησι και την έμπνευσι γιά την πραγματικά εϋλοβική αυτή πένθιμη μουσική. Όλόκληρη ή μουσική πορεία έπως και στό οεπτετό και γι' αυτό τού έργο τού Στραβίνσκου εξέλλισσεται σύμφωνα πρós τούς κανόνες και τούς νόμους της μεθόδου της δωδεκάφθογγης τεχνικής, στηριγμένης έμως και πάλι σέ τονική βάση. Ένα βασικό θέμα, πού περιόριζεται σέ μιά σειρά πέντε μόνων τόνων, και οι τρείς μεταμορφώσεις του πού γίνονται με άναστροφή, κάβουρα και άναστροφή τού κάβουρα, σχηματίζουν τού ήχητικό όλικό, πού παρουσιάζεται έτσι έπεξεργασμένα στό τρία μέρη της συνθέσεως: Präludium, Klagesong, (=Μοιρολόγι) και Postludium, όλα σέ μιά αούστρότατη φόρμα Κανόν. Η άνώτερη γνώσις της πούλωφινικής τέχνης πού θύμιζε την στό έβος αυτό θεωλούνται τών παλαιών συνθετών τών Κάτω χωρών και πού έπιτυχάει με τή μεγαλύτερη δυνατή οικονομία μέσων της βαθέστες, τις πού ένδομηξες συγκινείται, ό εϋγενικός πόνος, όλόγεμος όπό πνευματικότητα, πού εκδηλώνεται στόν έπίσημο ήχο τών σαλπικών τών δύο καθαρός ένόργανης μουσικής μερών, και ό θρήνος τού Klagesong, πού ώψώθηκε άνάκαφρα πάνω άπό την έξαυλωμένη μελωδία τών έγχορδων, άμίμητα τραγουδημένος άπό τόν τονόρο Peter Pears, έβωσαν, κατά την άμοφνη γνώμη όλων τών κριτικών, στή διακριτική αυτή σεμνότατη έπιμημύουση δέσει τή σφραγίδα της τελειότητος και την κατέταξαν στίς πιά διακεκριμένες θέσεις τών δημιουργιών της σύγχρονης μουσικής.

Σ' έντελώς αντίθετη βέβαια σφαίρα άνήκει τού δεύτερο έργο, πού μόπως τά διεκδικήσι μιάν άνάλογη: τ' αυτό θέσει στίς μεγάλες έπιτυχίες τών συμφωνικών: τ' «Concerto for Jazzband and Symphonie Orchestra» τού Ralf Liebermann. Έδώ, γιά ν' άντιμετωπίση νικηφόρα τόν άναντίρρητα σνηθηθέντα κίνδυνο νά μπλεχτεί, νά περιπλανηθεί, νά χαθεί στό άδιέξοδο τών άφηρημένων ήχητικών συνδυασμών—έπως τόσο συχνά δυστυχώς συμβαίνει σήμερα—ό συνθέτης άρπάχηκε, άς τού ποίμε έτσι, άπό την σύγχρονη σπαρταριστή ζωή με την κίνηση, με τόν παλμό της, και πέτυχε με τού τέχνασμα αυτό νά στήση, ένα γεφύρι, και νά ένωση έτσι, πινώντας άφοβα πάνω άπό την άβυσσο, πού τις χωρίζει, τή συμφωνική με τή σημερινή χορευτική μουσική. Έκεينو, πού παρουσιάζει με τού έργο του αυτό ό Liebermann δέν εινε ούτε μιά συμφωνική μουσική γιά συγκρότημα Jazz, ούτε μιά μουσική συμφωνίας έπηρεασμένη άπό στοιχεία της Jazz. Εινε ένα σωστό «Κοντσέρτο γκρόσο» στό όπολον άντιπαρτίθεται τού συγκρότημα της Jazz με τούς τρείς χορούς του: ένα Jump ένα Blues και ένα Boogie - Woogie, σάν κοντσέρτινο, στό μέρη πού εκτελούνται άπό τή συμφωνική: ένα Präludium, δύο scherzi και ένα interludium. Τό πρόβλημα νά συνδυασθούν σ' ένα ένιαίο μουσικό σύνολο δύο τόσο άντίθετα μεταξύ τους μουσικά έπίπεδα, έπως εινε ή συμφωνική και ή χορευτική μουσική σήμερα, έγινε

δυνατό νά λυθεί έπιτυχώς χάρις στήν τεχνική τού δωδεκατόνου ουσήματος. Ός βάσι στήν συγκρότηση όλων τών μερών χρησιμοποιείται μιά σειρά δώδεκα τόνων, πού στίς διαδοχικές της μεταμορφώσεις φαίνεται νά προσαρμόζεται έπιτηθεύατα στήν χαρακτήρα τών διαφόρων μερών. Βάσι της γενικής κατασκευής όλων τών μερών άποτελεί μιά σειρά δώδεκα τόνων, πού εκτίθεται άπολύτως πλαστικά στό πρελούντιο και πού στίς άλλαγές της, με θαυμαστή έπιτηθεύατα προσαρμόζεται στήν ξεχωριστό χαρακτήρα τού κάθε μέρους. Τό έργο αυτό, πού άπό την άρχή ως τού τέλος του εινε γραμμένο μ' άδιάπτατη έμπνευσι, εινε όλόγεμο άπό ένα πλήθος άφάνταστο ρυθμικών και μελωδικών εύρημάτων, διακοσμείται με μιά δεξιοτεχνική Ικανότητα γνώσι στά λεπτολογήματα της τεχνικής της ένορχηστρώσεως, ή όποία εινε σέ θέσι νά εκμεταλλευθεί και νά έξαντλήσει κάθε δυνατό συνδυασμό κάθε ραφινάριασμα. Ειχε βέβαια και την καλή τύχη νά άποδοθή άνυέρβλητα άπό την όρχήστρα τού Νοτιοδυτικού Ραδιοφωνικού σταθμού όπύ τή σοφή διεύθυνσι τού Hans Rosband και με σολίσταν τού περίφημο συγκρότημα Jazz τού Kurt Edelhagen. Τό άπότέλεσμα ήταν τέτοιο πού ή θύελλα των χειροκροτημάτων δέν έπαυε και έγινε άνάγκη νά επαναληφθεί άμέσως τού τελευταίο μέρος, ένα άένα άπό περίεργου έξερεθισμένου ρυθμού μαστιγούμενο νοτιοαμερικανικό «Mambo».

Πολύ λιγώτερο άπό περίου Ικανοποίησι ή άπόπειρα γιά μιά ήλεκτρονική μουσική, μιά παράγωγη της λεγόμενης «Musique concrète» πού έφέτος παρουσιάζαν οι δύο Άμερικοί, John Cage και David Tudor σέ δύο προπαρασκευασμένα πιάνο και με φωνοληψίες μισθόφωνου σέ μιά ματινή. Οι μικροθόρυβοι και οι ψιθυρισμοί πού παρήχθησαν με τόν τρόπο αυτόν κρήθηκαν ένα άπεριγρίπτο άσήμαντο άπότέλεσμα και έντισήθηκε ότι ούτε λόγος μπορούσε νά γίνει γιά μιά «μουσική έντίπωση». Ός τόσο δέν δικαιόμεθα άκόμη νά ύποπεχθούμε τις δοκιμές αυτές με ειρωνικά μόνο σχόλια και με εϋθυμια. Τά μέσα εινε άσφαλώς άκόμη άτελή άλλα γιά την ώρα κάβει πρόβλεψη εινε πρόωρη. Αυτό δέν τούτοσι δέν άποκλείει τού ένδεχόμενο νά φθάσουν κάποτε σ' ένα θετικό άπότέλεσμα, αν ύπάρχη άρκητή παρακαταθήκη έπιμονής σέ κόπο και προσπάθεια.